

מכתב א

בס"ד יום א' שמיני י"א ניסן תשל"ט

שלו רב וכט"ס לידידי יקירי אהובי שליט"א
הגיע לידי קונטרסו הנחמד ביום ה' העבר
פ' צו, ורבות התענגתי בקראי בו. והנה לרגל
ריבוי הטרדות ב"ה במילי דפסחא הבעל"ט לא
אוכל לצאת ולבוא בארוכה, אבל אכתוב לכת"ר
שליט"א בקצירת האומר, ואולי עוד חזון למועד
ברצות השם יתברך.

מהקונטרס של כת"ר מתקבל הרושם כאילו
מאמרי הי' כעין איזה חד"ת בפלפול דאורייתא
והכותב „הביא סמוכין לדבריו" מלשון הרמב"ם
„או אינו מחכה לביאתו" [כך כותב ידידי
בקונטרסו], ועל זה כת"ר מפלפל, ובסיכומו של
דבר מציע דרך אחרת בביאור הענין, וגם זה
כמובן רק בלשון „יתכן", ונהג בזה מנהג
החכמים, כי יותר מ„יתכן" ל"ש לכתוב, כי מי
יערוב בעדו שדרכו היא האמיתית בכוונת רבנו
המיימוני ולכן רק מציע את פירושו בדרך אפשר.

אבל באמת לא כן הדבר. ולא זו הדרך
ולא זו העיר. כי אני לא באתי במאמרי להציע
איזה חד"ת מדילי בביאור דברי הרמב"ם, אלא
כל האמור במאמר מתחלתו ועד סופו הוא אך
ורק הבאת דברי רבותינו אדירי גאוני בריסק
זיע"א לשלשת דורותיהם [הגרי"ד והגר"ח
והגרי"ז] בביאור עיקר גדול זה של אמונת
המשיח, ובפרט מה שביאר הגרי"ז בזה.

והגרי"ז לא אמר דבריו בדרך אפשר, או
יתכן, או כמצדד, בהבנת הרמב"ם, אלא שהי'
ברי לו בעוצם שכלו הזך שהן הן הדברים
האמורים ברמב"ם, ו„מחכה לביאתו" היינו כפשוטו
ממש, שבכל יום, וכל היום, מחכה שמיח
יבוא, והוא מפני שמאמין שיכול לבוא בכל
רגע, ולכן הוא מחכה.

וכל מאמרי חז"ל שאינם מובנים לנו כעת
— יוסברו ע"י משיח שיגלה הדברים הנסתרים,
כמש"כ הרדב"ז, וברור כשמש שכל מאמרי
חז"ל הם קדש קדשים. וחיוב האמונה הוא

להאמין בהעיקר, אע"פ שלכאורה אינו מתיישב
לי [למיעוט הבנתו] עפ"י כל המאמרים
והפסוקים, וכמ"ש הרמב"ם באגרת לר' אברהם
בנו [המובאת במאמרי]: שאם תוכל ליישב
המאמר או הפסוק עם העיקר — מוטב, ואם
לאו — עמדו בחזקתכם [דהיינו: המשיכו
להאמין היטב בהעיקר], והמאמר או הפסוק
ההוא תאמר שאיני מבינו, כן הוא לשון הרמב"ם
שם, עיי"ש.

ומה שהביא הרמב"ם [בפיי"ב ה"ב ממלכים,
שהביא ידידי בקונטרסו] שיש חכמים שאמרו
כך ויש שאמרו כך, — הנה ברור כשמש שכל
חכמינו הקדושים ז"ל האמינו בהעיקר של ביאת
המשיח כהגדרת הרמב"ם, שצריך להאמין שיכול
לבוא בכל רגע ממש, וממילא חכו בכל יום,
וכל היום, שיבוא, והם עצמם ידעו איך תתישב
אפשרות ביאתו בכל רגע עם התנאים שקבעו
להם, והם ידעו תירוץ ברור לזה, והדבר פשוט
מאד, ואיני יודע איך אפשר בכלל לנטות מזה.

ויאמין לי כת"ר שהרבה עיינתי בדף צ"ז
בפרק חלק במסכת סנהדרין, שממנו מביא ידידי
כמה מאמרי חז"ל, וידעתי שיש לפלפל טובא
ולהקשות ולתרץ עפ"י מה שיסד לן הגרי"ז
בשיטת הרמב"ם, אלא שבכוונה תחילה לא
הזכרתי מזה, אלא רק כתבתי באופן כללי: שבין
אם יש לנו תירוץ או אין לנו תירוץ על מאמרי
חז"ל, שאינם מובנים לנו לאור הגדרת העיקר,
אין זה לא מעלה ולא מוריד, כי „ההלכה
נשארת כמו שכתוב בסידור", כלשונו הזהב של
מרן זיע"א.

ואע"פ שיש לי כמה הרהורי דברים לבאר
את כל המאמרים שבדף צ"ז שיהי' הכל מיושב
וא"ש עם היסוד, אבל בכוונה נמנעתי מזה, כי
מאן מפיס שיתקבל התירוץ על לב הקורא, וכאשר
יראה שהתירוץ חלוש וקלוש לדעתו [ויתכן בהחלט
שהצדק אתו, כי מי זה אומר שתירוצי והסברי
נכון], — אז תתחזק ותתגבר בלבו הקושיא,
ויגרום לו ח"ו להרהר ולפקפק בהיסוד רח"ל,
ולכן הוא מה שחזרתי והדגשתי שלא איכפת לן
כלל אם אין אנו יודעים ליישב את כל המאמרים,

ואמותינו וזקנינו וזקנותינו מה שאמור בסידור ש"אע"פ שיתמהמה עם כל זה אחכה לו בכל יום שיבוא", וכל זה הי' אצלם באמונה חושית ממש שהרגישו שבכל יום יכול לבוא, — וכמו שאמר הגר"ז: גם ביום וגם בלילה [עי' תוס' מגילה ד' א' ד"ה פסק, ותבין], וגם בשבת וגם ביו"ט, וגם בערב שבת וגם בערב יום טוב, — וחיכו לו ממש בכל יום, ולא פנו אל רהבים ושטי כזב ואל משאות שוא ומדוחים של כל נביאי השקר למיניהם, ולא הוקשה להם שום קושיות, וידעו שהכל יתורץ כשמשיח יבוא, על דרך הדברים הנחמדים האמורים בהקדמת הספר הקדוש "חיי עולם" לכבוד מרן שליט"א, עיי"ש ותמצא נחת.

וכבר סיפר רבנו הגה"ק ר' יוסף חיים זוננפלד זיע"א שבלומדו בפרשבורג אצל הכתב סופר זיע"א שמע אשה יהודי' אחת שואלת לחברתה: מה בשלת היום? וענתה: שעועית. ושוב שאלה: ומה תבשלי מחר? והשיבה: עד מחר הלא מחכים למשיח בכל יום שיבוא, ואז אשאל אותו מה לבשל. אבל אם חלילה וחלילה לא יבוא עד מחר, כי אז כפי הנראה אבשל עדשים...

ועובדא זו לא ללמד על עצמה יצאה אלא ללמד על הכלל כולו יצאה.

וזה מה שרציתי לבאר לידידי שליט"א בינתיים בכותבי בחפזון רב ועצום, כי בימים אלו סמוך לחג הפסח הקדוש הלא "כל שעה ליום ייחשב", כלשון ה"אבני נזר" בשו"ת או"ח סי' של"ו עיי"ש. ומפני חביבותי הרבה מאד אצלי [ביודעי רוב עמלו ויגיעו בתוה"ק ושאיפתו האמיתית והחזקה לדעות אמיתיות] התאמצתי להעלות דברים אלו על הכתב.

ואחזור בקצרה על תורף הדברים: האם מעונין ידידי שליט"א כי הצעתו בהגדרת ענין "אחכה לו בכל יום שיבוא" תתקבל על דעת הקוראים, וככה יהי' אצלם ענין האמונה מהיום והלאה, לא כמו שביאר מרן הגר"ז אלא כמו שביאר הרה"ג היקר המחבר ספר... שליט"א? וכאשר יבואו לבית דין של מעלה יאמרו שענין

וזה הוא מה שצריך הקורא לחזור ולשנן לעצמו, וזו היא התכלית הנרצה מכל המאמר: לקבוע בלבנו את אמונת העיקר, אמונת אומן ללא פקפוק והרהור, ותוך הכרה ברורה שהמאמרים שאינם מובנים לפי זה לקוצר דעתנו ומיעוט הבנתנו — עוד יתיישבו על ידי משיח צדקנו, וכמשי"כ הרדב"ז: "שהוא [מלך המשיח] יגלה הדברים הנסתרים".

[אוצר החכמה]

וכבר רמזתי במאמר שהביאני לכתוב זאת מה שראיתי שנדפסו לאחרונה דברים שאינם נכונים בזה, ולא ביארתי כוונתי משום יקרא דברייתא. אבל הואיל ובעיקרי האמונה כל שיבוש הוא חמור מאד ושגגתו עולה אפיקורסות ח"ו, כביאור מרן הגר"ח זיע"א בדעת הרמב"ם, ויש בזה חטאת הרבים ח"ו, ובכגון זה הוזהרנו שהשתיקה אסורה, וצריך ללמד לרבים את האמת, ואפילו החלש יאמר גבור אני, ואני הרי לא מדילי אמרתי, אלא מה שהורנו רבותינו אדירי גאוני בריסק זי"ע ועכי"א, מצוקי-ארץ יסודות-עולם מעתיקי השמועה מדור לדור, אשר זכו לכוון אל האמת בעוצם שכלם הזך ונוראות קדושתם וחסידיהם ופרישותם וסייעתא דשמיא העצומה שלהם לבאר הכל באר היטב לאמתה של תורה ללא שום דופי ופגם אפי' כחגירת צפורן [עי' הקדמת המאירי לאבות], ומפיהם אנו חיים ומימיהם אנו שותים ושמעתתייהו בפומן כל יומא בבי מדרשא, ואת תורתם לומדים בכל העולם כולו, ואין אפילו מקום תורה אחד שלא נאמרים בו שמועותיהם הבהירות יום יום, ודבריהם הקדושים מאירים ושמחים כנתינתם מסיני.

ולכן הוא מה שנתעוררתי לבאר בלשון צח וקל וברור בסייעתא דשמיא מה שהורנו רבותינו זיע"א בהגדרת עיקר זה של ביאת המשיח, וב"ה הי' לתועלת גדולה.

והנה מתוך כותלי קונטרסו הנחמד הבנתי כי צר לו לעשות לאפיקורסים ח"ו, "יהודים תמימים בעלי מסירות נפש", כלשונו, ובעניי אינני יכול להיות שותף לדאגתו זו, כי כמדומני שזו היא האמונה הפשוטה השגורה בפי אבותינו

ואני חוזר ומדגיש שהחיוב הוא לחכות בכל יום, וכל היום, שהרגע הזה יבוא, ואיך אפשר לחכות לרגע הזה? — מתוך אמונה שיכול לבוא כל רגע [ואז יתרץ הוא את כל המאמרים].

ולענ"ד כל זה כל כך פשוט ומובן עד שאינני מבין מה שייך בכלל להתוכח על זה. ויהי רצון שנזכה ונחיי ונראה בב"א.

הנני ידידו מוקירו ומכבדו כרום ערכו

משה מרדכי

מכתב ב

בס"ד יום ב' וישב ט"ז כסלו תשמ"א

שלו' וברכה מרובה ואושר עולמים וכט"ס לכת"ר שליט"א

מכתבו הגיעני. והאמת אגיד לידידי כי לא הבנתי כוונת מכתבו. הלא אני במאמרי לא כתבתי אפילו תיבה אחת מדילי, ואין זה מאמר של חידושי תורה, שהכותב מחדש בו איזו הבנה חדשה או נקודה חדשה, וממילא אפשר להתוכח על זה ולדון ולסתור כדרכה של תורה. אלא כל המאמר מתחילתו ועד סופו הוא אך ורק הבאת דעת רבותינו גאוני בריסק זיע"א בביאור הענין, וכמו שכתבתי והדגשתי היטב בהקדמה למאמר, והמאמר הולך ומוסר לקורא איך שהבינו הם ז"ל בשכלם הזך ובנוראות קדושתם ובסיעתא דשמיא העצומה שלהם את ענין היסוד הי"ב של אמונת המשיח.

ולכן לא מובן הוא מה שכותב כת"ר במכתבו בזה הלשון: „והנה ידעתי שבעיקרן של דברים דעתו בזה מכוונת לדעת גדולים וקדושים שמימיהם אנו שותים“, עד כאן לשונו, ומה שייך כאן „דעתו בזה מכוונת“ וכו', וכי הבעתי כאן איזה דעה משלי, ומי אני ומה אני שארהיב עוז להגיד ח"ו סברות כרסיות משלי בעיקרי האמונה, שהמשתבש בהם אפילו בשוגג רח"ל „איז נעביך אאפיקורס“, כהגדרת מרן הגר"ח זיע"א בדעת הרמב"ם, הלא לחסר-דעה איחשב, רח"ל. ואני לא באתי אלא לזכות את הרבים בס"ד ולמסור לציבור יפה יפה מה שהורנו

האמונה שלהם נבנה עפ"י יסוד הרב הנ"ל שליט"א? והלא כת"ר שליט"א כותב רק בלשון „יתכן“, כמצדד שאולי אפ"ל כן, ועל זה אני טוען שבענינים כאלו לא שייך לצדד ולפלפל ולסלסל, כמו בפלפולא דאורייתא שאינם נוגעים לעיקרי הדת ויסודי האמונה, — אלא להגיד ברור מה חיוב האמונה, ומרן אור העולם הגר"ז זיע"א אמר ברור, והקונטרס היקר אומר כמסתפק, ואם כן מי נדחה מפני מי?

אח"ח 1234567

אחרי שכתבתי את כל הנ"ל עיינתי שוב במאמרו של כת"ר שליט"א, וכפי הנראה טעיתי במה שכתבתי לעיל שהדברים שם אמורים בדרך אפשר, כי כמדומני מסגנון הדברים שם משמע שמחברם סבור שאכן הוא האמת בפשט הרמב"ם. ואם כן הוא, כי אז נמצא שיש כאן שתי שיטות בהאי ענינא: שיטת מרן רשכבה"ג בעל „חידושי מרן רי"ז הלוי“, ושיטת הרב בעל „... ואני הקטן מסרתי לציבור את השיטה הראשונה, וכבוד הרב בעל המחבר שיטה השני“ יש לו הרשות המלאה למסור לציבור את שיטתו, אבל לא בנוסח שהוא מתוכח עם בעל המאמר ב„דגלנו“ בשבט תשל"ט, כי הלא הוא איננו בכלל צד בענין, רק דולה ומשקה, אלא שידגיש שהוא מתוכח עם רבן של ישראל ומאור עיניהם הגר"ז זיע"א, ויסיים את מאמרו בכך שהבוחר יבחר איזו דרך ישרה לבור לו בענין האמונה... ומסתברא מילתא שהצבור יעדיף את השיטה הראשונה על השני מכמה טעמים גלויים...

וכמובן שאין לך גיחוך גדול יותר מזה שיבוא איזה ילוד אשה בדורנו להורות לעם הקודש בעיקרי האמונה דלא כעמוד התורה והקדושה והיראה והטהרה והפרישות והחסידות והאמונה בטהרתה ובכירורה אור העולם נזר הקדש מרן הגאון החסיד הקדוש רבן של כל בני הגולה הגר"ז הלוי צוק"ל זי"ע ועכ"א. כך שממילא מבין אני שידידי שליט"א ימשוך ידו מכל הענין, ויוכל להיות סמוך ובטוח שמה שאמר כבוד מרן זיע"א הוא האמת הברור בזה, וכך הוא חיוב האמונה, ובזה נלך לבטח דרכנו.